

Okul Öncesi Eğitimde Fiziksel Çevre Standartlarını Belirleme: Paydaş Görüşlerine Dayalı Bir Analiz*

Figen GÜLEŞ**
Yavuz ERİŞEN***

ÖZET

Çocukların gelişimlerinde hayatlarının ilk yıllarındaki tecrübelerinin kritik bir öneme sahip olduğu fikri artık evrenseldir. Okul öncesi eğitimi, günümüz bilimsel ve teknolojik gelişmelerin sağladığı imkânlarla, artık yalnızca ailenin vereceği bir eğitim olmaktan çoktan çıkmıştır.

Çocukların gelişimlerine uygun olarak tasarlanmış, yapılandırılmış ve düzenlenmiş olan eğitim ortamlarında nitelikli eğitimcilerle gerçekleştirilecek eğitimin kalitesi, çocuklara olabilecek en iyi başlangıcı sağlama açısından önemlidir. Bu durumun gerçekleşebilmesi için gelişmiş ülkelerde olduğu gibi, ülkemizde de eğitime yönelik kalite standartlarının belirlenmesi ve bu standartlara göre okul öncesi eğitimin yapılandırılması gerekmektedir.

Fiziksel çevre şartlarının nitelikli olmasının çocukların öğrenmesine yaptığı katkı kadar, motor becerilerini, fiziksel ve duygusal gelişimlerini de güçlü bir şekilde etkilediği dikkate alınırsa; bu unsura ilişkin standartların belirlenmesi bu alan için öncelik gerektirmektedir. Bu durum, Türkiye’de okul öncesi eğitimde fiziksel çevreye ilişkin kalite standartlarının belirlenmesine yönelik yapılan bu araştırmanın çıkış noktasını oluşturmuştur.

Bu araştırmanın genel amacı; 3-6 yaş çocuklarına eğitim veren okul öncesi eğitim kurumlarında sistemin kalitesini etkileyen fiziksel çevreye yönelik kalite standartlarını, eğitimin ortak paydaşları olan veli, öğretmen ve yönetici görüşlerine dayalı olarak tespit etmektir. Araştırmada genel tarama modeli kullanılmış olup, çalışma örneklemini, Konya İl Milli Eğitim Müdürlüğü’ne bağlı Meram, Selçuklu ve Karatay merkez ilçelerin de bulunan toplam 15 bağımsız resmi ve özel okul öncesi eğitim kurumları oluşturmaktadır. Bu kurumlardan toplam 538 veli ve toplam 66 öğretmen ve yönetici çalışmaya dahil olmuştur. 7 boyut ve 80 maddede oluşan fiziksel çevre standartlarının uygunluğunun belirlenmesi için tüm paydaşların görüşlerine başvurulmuştur. Elde edilen veriler SPSS programında uygun istatistiksel testler kullanılarak çözümlenmiştir. Araştırma sonucunda önerilen bütün ifadelerin paydaşlar tarafından standart olarak “uygun” olarak kabul edildiği görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Okul Öncesi Eğitimde Kalite Standartları, Okul Öncesi Eğitimde Fiziksel Çevre, Okul Öncesi Eğitimde Fiziksel Çevre Standartları.

Çalışmanın Türü: Araştırma

Determining The Physical Environmental Standards in Pre-School Education: An Analysis Based on Stakeholder Opinions

ABSTRACT

The idea that the experiences of children in the first years of their life has a critical importance is now universal. Pre-school education, with the opportunities provided by today's scientific and technological developments, is not an education just the family can provide.

Designed in accordance with the development of the children, with the help of structured and arranged educational settings, the quality of education which will be given by qualified trainers is very important in terms of providing children the best possible beginnings. In order to put this into practise, as in developed countries it is necessary to define quality standards and pre-school education must be configured according to these standards.

When the contribution of qualified physical environmental conditions to children education, and their influence on motor skills, physical and emotional development of children are taken into account, determining the standards for this element requires that high priority is given to this area. This research formed the starting point of the determination of the quality standards for the physical environment in pre-school education in Turkey.

* Bu çalışma araştırmacının “Okul Öncesi Eğitimde Fiziksel Çevreye İlişkin Kalite Standartlarının Belirlenmesi” konulu doktora tez çalışmasından alıntılanmıştır.

** Dr., Selçuk Üniversitesi

*** Doç. Dr., Yıldız Teknik Üniversitesi

This study generally aims to determine quality standards that affect quality of system directed to physical environment in pre-school institutions providing education to 3-6 years old children on the basis of views of the common dominators of the education parent, teacher and administrator. General screening model has been used in this study and 15 independent public and private pre- school education institutions located in the central districts of Meram, Selçuklu, Karatay depending on Konya Provincial Directorate of National Education formed the study sample. A total of 538 parents and total of 66 teachers and administrators from these institutions were included in this study. All the views of stakeholders were consulted in order to determine the compliance of the physical environmental standards consisting 7 size and 80 items. The obtained data were analysed using appropriate SPSS statistical tests. All the proposed statements, as a result of the study were seen "appropriate" as standards by the stakeholders.

Keywords: Quality Standards of Pre-School Education, Physical Environment in Pre-School, Standards of Physical Environment in Pre-School

The type of research: Research

GİRİŞ

Bilgi çağının gerektirdiği nitelik ve nicelikte insan gücünün yetiştirilmesinde temel unsur olan eğitim kurumlarının, kendilerinden beklenen görevleri etkinlikle yerine getirebilmeleri, yalnızca ulusal değil, evrensel değerleri de benimsemiş, verimlilik anlayışına sahip kaliteli eğitim gerçekleştirmeleriyle orantılıdır.

Bugünün çağdaş eğitimcileri, nitelikli insanı tanımlarken, öz güveni yüksek, girişimci, kendi alanında uzman olma gibi birçok nitelik ortaya koymaktadır. Bu nitelikler, bugünün tanımlamasıdır. Fakat gelecekte eğitim ve insandan beklenen nitelik ve tanımların da değişmesi olağandır (Erişen, 2003; Kıldan, 2010).

Çocukların gelişimlerinde hayatlarının ilk yıllarındaki tecrübelerinin kritik bir öneme sahip olduğu fikri artık evrenseldir. Okul öncesi eğitimi, günümüz bilimsel ve teknolojik gelişmelerin sağladığı imkânlarla, artık yalnızca ailenin vereceği bir eğitim olmaktan çoktan çıkmıştır. Çocukların gelişimlerine uygun olarak tasarlanmış, yapılandırılmış ve düzenlenmiş olan eğitim ortamlarında nitelikli öğretmenlerle gerçekleştirilecek eğitimin kalitesi, çocuklara olabilecek en iyi başlangıcı sağlama açısından önemlidir. Bu durumun gerçekleşebilmesi için gelişmiş ülkelerde olduğu gibi, ülkemizde de eğitime yönelik standartların belirlenmesi ve bu standartlara göre okul öncesi eğitimin yapılandırılması gerekmektedir.

Son yıllarda ülkemizde okul öncesi eğitimde kaliteyi etkileyen faktörlerdeki yetersizlikleri ortaya koyan bir takım çalışmalar yapılmıştır. Okul öncesi eğitim kurumlarını fiziki şartları, donanımları ve eğitim süreçleri, öğretmen, yönetici ve müfettişlerin nitelikleri ve çalışma şartları, eğitim programı uygulamaları ve denetim süreçleri gibi eksiklikler tespit eden farklı akademik tez çalışmaları, projeler, toplantılar ve raporlar hazırlanmıştır. Bu çalışmaların pek çoğunun içeriğinde ise; *Türkiye’de okul öncesi eğitimde kalite standartlarının geliştirilmesinin* gerekliliği belirtilmiştir. 3-6 yaş grubuna yönelik hizmetlerde belli bir standardın tutturulamaması, resmi kurum yoluyla verilen hizmetlerde eğitimin kalitesinin düşüklüğü, özel kurum yoluyla verilen hizmetlerde ise belli oranda eğitimin kalitesinin düşüklüğü, öncelikle ve mutlaka *fiziksel çevreye ilişkin kalite standartlarının belirlenmesinin* gerekliliği ise sıklıkla vurgulanmıştır (<http://tegm.meb.gov.tr>, 2013; <http://siteresources.worldbank.org/>,2013; Biehl, 2011; Göl-Güven,2009; Özgan,2009; Solak,2007; Tuğrul,2005; AÇEV,2002).

Bu çalışmada; okul öncesi eğitim kurumunda çocukların öğrenim ve gelişimini kolaylaştıracak olanakları, çalışan personelin, velilerin ve çocukların konforu, sağlık ve güvenliği sağlanarak estetik şekilde organize edilmiş, bina konumu, yapısı, çevre sağlığı, iç ve dış mekânları ile araç ve materyallerini içeren ortamları kapsayan fiziksel çevreye ilişkin standartların, *paydaş görüşler doğrultusunda belirlenmesine* yönelik bir çaba gerçekleştirilmiştir.

Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı; 3-6 yaş çocuklarına eğitim veren okul öncesi eğitim kurumlarında sistemin kalitesini etkileyen fiziksel çevreye yönelik kalite standartlarını, eğitimin ortak paydaşları olan **veli, öğretmen ve yönetici görüşlerine** dayalı olarak tespit etmektir. Bu genel amaca bağlı olarak ;

- Öğretmen, yönetici ve veli görüşlerine göre, okul öncesi eğitimde fiziksel çevreye ilişkin belirlenen ifadeler standart olarak uygun mudur?

sorusu çalışmanın alt amacı olarak belirlenmiştir.

Araştırmanın Yöntemi

Araştırmada genel tarama modeli kullanılmıştır. Bu araştırmanın evrenini Konya ili merkez ilçelerinde (Meram, Karatay ve Selçuklu) 3-6 yaş çocuklarına eğitim veren bağımsız resmi ve özel okul öncesi eğitim kurum yöneticileri, öğretmenleri ve velileri oluşturmuştur. Çalışma örneklemini ise, Konya İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı Meram, Selçuklu ve Karatay merkez ilçelerinin bağımsız resmi ve özel okul öncesi eğitim kurumlarından basit tesadüfi örnekleme yöntemiyle oluşturulmuştur. Evrenin oluşturduğu 33 kurumdan 15'i araştırmanın örnekleme grubunda yer almıştır. Bu kurumlarda ki toplam 538 veli ve toplam 66 öğretmen ve yönetici örneklemini oluşturmuştur. Veri toplama aracı (anket) yoluyla soru sorarak (iletişim kurarak) veriler elde edilmiştir. Anket geliştirilirken şu aşamalardan geçilmiştir:

- Literatür İncelemesi ve Paydaş Görüşlerin Alınması:* Ankette standart olarak önerilecek ifadeler için öncelikle konu ile ilgili Türkçe ve yabancı kaynaklar incelenmiştir. Literatürde yer alan önceki çalışmalar dikkate alınarak (özellikle Amerika ve Avrupa'da okul öncesinde fiziksel çevreye ilişkin belirlenmiş standartlar ve değerlendirme ölçekleri), bir ifadeler listesi oluşturulmuştur. Ayrıca ifadeler listesinin oluşumu aşamasında, TS EN ISO9001:2008 Toplam Kalite Yönetimi Standartları çerçevesinde okul öncesi eğitimi veren kurumda, sistem gereği her yıl uygulanan veli ve personel memnuniyet anketleri ve yazılı görüşlerden de yararlanılmıştır (2008-2013 yılları arası). Beş yıl süresince belirtilen görüş ve önerilerden fiziksel çevre şartlarıyla ilgili olan, önleyici ve düzenleyici faaliyetler kapsamına alınan veli, yönetici yardımcısı ve öğretmen görüşleri, araştırmacı tarafından titizlikle seçilmiş ve ifadeler listesine eklenmiştir. Bu görüş ve önerilere örnek verilecek olursa; bina girişi ve çevresi için düzenlemeler (rüzgarlık, çitle çevirme, vb.), engelliler için, ıslak zeminler için, mutfak bölümleri ile ilgili, mobilyaların ve oyun araçlarının güvenliği için, farklı kültürdeki ailelerin (Kırgızistan, Azerbaycan, Kazakistan vb.) kültürel değerlerine uyan malzeme ve materyaller için düzenlemeler, bahçe için düzenlemeler (oyun ekipmanları, ilaçlama, vb.) gibi. Bu görüşlerin pek çoğunun hali hazırda çeşitli kurum ve kuruluşlar tarafından geliştirilmiş olan fiziksel çevre standartları (NAEYC, ECERS-R, CPERS, gibi) ile örtüştüğü görülmüştür.
- Uzman Görüşüne Başvurulması:* Hazırlanan ifadeler listesinin hem düzenlenmesinde, hem de yeniden düzenlenen ifadeler hakkında görüş belirtilmesinde uzman görüşlerine başvurulmuştur. Bunun için, okul öncesi eğitimi alanında 5 öğretim üyesi, 4 öğretim görevlisi, 4 araştırma görevlisi, 1 mimar öğretim üyesi, malzeme ve malzeme işleme teknolojileri alanından 1 öğretim üyesi (mobilya ve dekorasyon konusunda), 3 uzman okul öncesi öğretmeni ile anketin geliştirilmesi sürecinde bire bir görüşmeler yapılmıştır. Taslak olarak hazırlanan anket formunda yer alan ifadelerin anlaşılabilirliği, yeterliliği ve kapsamı hakkında yorum yapmaları istenmiştir. İfadeler hakkında uzman görüşleri not edilmiş, daha kolay anlaşılır olması için bazı maddeler ayrılmış, bazıları genişletilmiş ve bazı yeni ifadeler eklenmiştir. Ayrıca ifadelerde ki kelime hataları düzeltilerek anlam ve içerik bakımından bir bütünlük sağlanmaya çalışılmıştır.
- İfadelerdeki Değişiklikler:* Uzman görüşler tarafından yapılan ifade değişiklikleri araştırmacı ve öğretim üyesi tarafından tekrar titizlikle incelenmiş, taslak formdan araştırmada kullanılacak olan anket formuna geçilmiştir.
- Pilot Uygulaması:* Öneriler ışığında şekillendirilen anket formunu uygulamaya geçmeden önce, 6 okul öncesi öğretmen, 2 yönetici ve 42 veli ile bir pilot uygulama yapılmıştır. Bizzat araştırmacı tarafından yapılan bu uygulama sonucunda katılımcılar anket formuyla ilgili olarak herhangi bir karışıklık ve ikilemin olmadığını, ifadelerin anlaşılabilir olduğunu belirtmişlerdir.
- Son Değerlendirme:* Anket formunun son değerlendirmesi iki öğretim üyesi tarafından yapılmış, 80 madde, 3 ana boyut ve bunların alt boyutlarından oluşan formdaki ifadelerin araştırma alanına ilişkin yeterli bilgiyi içerdiği, anlaşılır olduğu, tereddüde yol açmadığı ve cevap verenlerin kolayca işaretleyebileceği ifadeler olduğuna karar verilmiştir. Sonuç olarak, yapılan kapsamlı literatür çalışması (standart olarak önerilen ifadelerin oluşturulmasında yararlanılan literatür; ECERS-R, 1998; NAEYC, 2007; CPERS, 2012; PIUERS, 2008; TS 10347, 2001; Neufert, 1998; Kennedy, 1979; Dudek, 1996; Moore ve Sugiyama, 2007; Bowman, 2006; Yamamoto ve Li, 2012; Phan, 2005; Menzer, 2005; Güleş ve Özkan, 2013; Arı ve Bayhan, 1999; Ayhan ve Aral, 2003; Durmuşoğlu, 2008; Kantarcıoğlu, 1984; Çakıroğlu Wilbrandt, 2008; Demiriz, Karadağ ve Ulutaş,

2003; Kıldan, 2007; Yılmaz, 2003; Erdoğan, 2001; Kantarcıoğlu,1984; Ünüvar, 2011; MEB Özel Öğretim Kurumları Yönetmeliği, 2012; Özel Öğretim Kurumları Standartlar Yönergesi, 2012; Çocuk Yuvası Yönetmeliği, 1999) paydaş ve uzman görüşlerinin alınması ve pilot çalışması ile veri toplama aracının “kapsam geçerliliği” sağlanmıştır.

“Güvenilirlik geçerliliği” kapsamında anketin pilot uygulama ve örneklem grubu için güvenilirlik katsayıları Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1. Veri Ölçme Aracının Pilot Uygulama ve Örneklem Grubu İçin Güvenilirlik Katsayıları

Boyutlar	Madde Sayısı	Pilot Uygulama (n=50) Cronbach Alpha Değeri	Örneklem Grubu (n=604) Cronbach Alpha Değeri
A.1. Konum	1-4	0,551	0,582
A.2.Yapı	5-31	0,938	0,924
B.1. İç Mekân	32-48	0,925	0,822
B.1.1.İç Mekân Eğitim Materyalleri	49-60	0,943	0,911
B.2. Dış Mekân (Açık Hava Oyun Alanı)	61-69	0,885	0,847
B.2.1. Dış Mekân Eğitim Materyalleri	70-72	0,723	0,788
C.Fiziksel Çevre Sağlığı	73-80	0,790	0,797

Tablo 1’de görüldüğü gibi, cronbach alpha değerleri iki grupta da birbirine oldukça yakın değerlerdir. Tüm alt boyutların her iki grup için de 0.70 den büyük olduğu, “konum” boyutunun da 0.60’a yakın değerde olduğu görülmektedir. Bu değerlerin de güvenilirlik seviyesinde yer aldığı, kısacası anketin “*işsel tutarlılığının yüksek*” olduğu ifade edilebilir.

Araştırmada toplanan verilerin çözümlenmesinde SPSS paket programlardan “SPSS 16.0” programı kullanılmıştır.

Bulgular ve Tartışma

Standart Olarak Önerilen İfadelerin Uygunluğu İle İlgili Paydaş Görüşleri

Araştırmanın alt amacı doğrultusunda önerilen ifadelerin “standarda uygunluğu” ile ilgili tüm katılımcıların görüşleri değerlendirilerek Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2. Standart Olarak Önerilen İfadelerin Katılımcılara Göre Uygunluk Durumu

İFADELER	Veli (n=538)		Yönetici-Öğretmen (n=66)	
	F	%	f	%
KONUM				
1. Bina yeri gürültü ve trafikten uzak olmalıdır.	534	99,26	66	100
2.Bina yakınında uçurum, dere yatağı, maden ocakları ve bataklık gibi alanlar olmamalıdır.	536	99,63	66	100
3.Bina çevresinde baz istasyonu, yüksek gerilim vb. tesisler bulunmamalıdır	537	99,81	66	100
4.Mezarlık, cezaevi, vb. alanlara uzak olmalıdır.	532	98,88	66	100
YAPI				
5.Anaokulu binası, çocuğun ihtiyaçları ve eğitimi tek katta gerçekleştirilecek şekilde yapılandırılmalıdır.	528	98,14	62	93,94
6. Bina girişi rüzgarlık, saçak, vb. düzenlenmelerle korunaklı olmalıdır.	515	95,72	66	100
7. Binanın giriş-çıkışlarının güven içinde ve süratli olması için yeterli sayıda ve genişlikte çıkış kapısı olmalıdır	537	99,81	66	100
8. Merdiven ve koridorlar iyi ışıklandırılmalı, açıkça görülebilir işaretlerle normal ve acil çıkışlar gösterilmelidir	538	100	65	98,48
9. Merdiven bulunuyorsa basamak yüksekliği 16 cm.den daha yüksek olmamalıdır.	537	99,81	66	100
10.Pencereler çocukların göz hizasında, ısı ve ses izolasyonlu ve emniyetli (pencere parmaklıklar) olmalıdır.	536	99,63	66	100
11. Bina pencerelerden veya tavandan yeterli gün ışığı almalı, gereken bölümlerde duvara veya tavana sabitleştirilmiş ışık kaynakları (ampul veya spot lamba) ile ışıklandırma yapılmalıdır	536	99,63	66	100
12.Binanın havalandırma sistemi kontrol edilebilir havalandırma (örn; açılabilir	535	99,44	66	100

pencere, personel tarafından kullanılan havalandırma fanı) olmalıdır				
13. Isıtma sistemi, bulunulan bölgenin iklim koşullarına uygun olarak (yerden ısıtma, duvar petekleri vb..) düzenlenmelidir	538	100	66	100
14. Duvar köşelerinin keskinliği ve sivrilği ortadan kaldırılmalıdır (yumuşak dolgu maddesi ile kaplama, köşeleri yuvarlatma, bariyerleme vb.).	537	99,81	65	98,48
15. Islak mekânların zeminleri yıkanabilen ve kaygan olmayan malzeme ile kaplı olmalıdır.	537	99,81	66	100
16. Islak zeminlerin dışındaki zeminler ahşap veya kolay temizlenebilen, antibakteriyel, hijyenik yer döşemesi ile kaplı olmalıdır.	538	100	66	100
17. Tuvaletler, içme suyu ve el yıkama yerleri oyun ve dinlenme alanlarına yakın olmalıdır	529	98,33	66	100
18. Her 5-7 çocuğun kullanımı için bir lavabo ve bir tuvalet bulunmalıdır	533	99,07	65	98,48
19. Klozet yüksekliği 35 cm., el yıkama yerlerinin yüksekliği 55-60 cm. olmalıdır	536	99,63	66	100
20. Giysi ve ayakkabı değişimleri ve her çocuğun kişisel eşyaları için ayrılmış bir alan bulunmalıdır.	537	99,81	65	98,48
21. Çocuk sayısının gereksinimine ve sağlık koşullarına uygun; yiyecek hazırlama, bulaşık yıkama ve gıda koruma bölümlerinden oluşan bir mutfak olmalıdır.	538	100	66	100
22. Kuruma ait tüm araç-gereç ve malzemelerin konulacağı bir depo bulunmalıdır	533	99,07	66	100
23.Çocuk alanlarından ayrı olarak yetişkinler için çalışma ortamı, yetişkin lavabo ve tuvaletleri, personel kişisel eşyaları ve eğitimi planlama veya malzeme hazırlamak için bir idari bölüm bulunmalıdır.	537	99,81	66	100
24.Etkinlik alanından uzakta, içinde lavabo bulunan bir hasta çocuk odası olmalıdır	529	98,33	64	96,97
25. Çocukların araçlı veya araçsız spor yapabilecekleri, duvarları yerden 120cm. yüksekliğe kadar yumuşak malzeme ile kaplanmış bir spor salonu olmalıdır.	535	99,44	63	95,45
26. Yüzme havuzları, seyyar havuzlar, göletler gibi suyun olduğu yerlere girişi engellemek için en az 120 cm. yüksekliğinde çitle çevrilmelidir.	531	98,7	60	90,91
27. Bina içi ve çevresinde bulunan korkuluk araları, platform arasındaki açıklıklar, merdiven araları ve bariyerlerin dik kısımları sıkışma ve boğulma tehlikesine karşı 8cm ya da daha az veya 23cm.den daha büyük olmalıdır.	534	99,26	61	92,42
28.Bina çevresi güvenlik için engelle (doğal bitki, alüminyum, beton veya ahşap korkuluk) çevrilmelidir.	536	99,63	65	98,48
29. Binanın dış cephe yalıtımı olmalıdır	532	98,88	65	98,48
30.Personel ve ailelerin ihtiyacını karşılayacak kapasitede otopark alanı bulunmalıdır.	533	99,07	62	93,94
31. Engelli çocuklar için bina girişi, merdiven, koridor, vb. alanlar (rampa, eşik olmayan geçişler vb.) ile tuvalet, musluklar, kapı kolları ve aydınlatma düğmelerinde düzenlemeler yapılmalıdır.	536	99,63	65	98,48
İÇ MEKÂN				
32. Her çocuk için en az 3-4 m2 lik bir iç mekân alanı olmalıdır (masa, sandalye, dolap, araç-gereçlerin kapladığı alan hariç).	536	99,63	65	98,48
33.Çocuklara uygun boyda (farklı yaşlar için farklı boylarda) mobilyalar olmalıdır (çocuk sandalyeye oturduğunda ayaklarının zemine değebileceği yükseklikte, arkası olan sandalye ve dizlerinin masanın altına girebileceği yükseklikte masa boyu, göz hizasında dolap ve raflar).	536	99,63	66	100
34.Programda bir günde dört saatten fazla zaman geçiren her çocuk için bir dinlenme donanımı (karyola, yatak, kampet, vb.) olmalıdır.	531	98,7	64	96,97
35.Uyuyan çocukları birbirinden ayıran sağlam bir bariyer veya 1 m.lik mesafe olmalıdır.	531	98,7	60	90,91
36.Çocuk ve yetişkinlere ait alanlarda yumuşak malzemedan yapılmış rahat döşeme ve mobilyalar bulunmalıdır.	536	99,63	65	98,48
37.Mobilyalar ve oyun ekipmanları sağlam ve iyi tamir edilmiş olmalıdır (boyasız, keskin, parçalanmış veya çıkıntılı kenar veya eksik parça olmamalıdır).	536	99,63	66	100
38.Tavan ve duvarlarda kolay temizlenebilecek şekilde su bazlı boya olmalıdır.	537	99,81	65	98,48
39.İç mekân yetişkinin özel denetleme aracına gerek kalmadan görsel ve ses aracılığıyla denetlenmesine olanak sağlayacak şekilde düzenlenmelidir.	534	99,26	64	96,97
40.Çocukların çalışma ve aktivite alanlarının birbirini rahatsız etmeyecek şekilde düzenlenmesi yapılmalıdır.	535	99,44	66	100
41.Ailelerin etkinlikler ve çocukları hakkında bilgi edinebilmesi için belirlenmiş özel bir alan olmalıdır.	536	99,63	64	96,97
42.Çocukların çalışmalarının sergilendiği alanlar olmalıdır	538	100	66	100

43.Özel alanlarda ailelerin çocukları ve yetişkinleri gözlemleme fırsatını sağlayan düzenlemeler olmalıdır.	535	99,44	62	93,94
44. Boğulma ve kazaları önlemek için su erişimi olan tüm alanların çocuğu görerek ve duyarak gözetilebilecek şekilde planlanması gerekir.	538	100	65	98,48
45. Her grup için tam donanımlı ilk yardım kutuları hazır bulundurulmalıdır	537	99,81	66	100
46. İç mekân çocuğun bireysel, küçük veya büyük gruplarla oynayabilmesi veya çalışabilmesi için organize edilmiş materyallerle donanımlı alanlara ayrılmalıdır	536	99,63	66	100
47. Motor gelişimi destekleyici ekipmanlara düşüş yüksekliği dikkate alınarak ayarlama yapılmalı ve düşme alanına özel koruyucu yüzey yapılmalıdır.	535	99,44	64	96,97
48. Engelli ve diğer özel ihtiyaçları olan çocukların program içeriği ve etkinliklerine ulaşımını kolaylaştırmak için özel teçhizat, materyal ve mobilyalarla ortamda uyarlamalar yapılmalıdır.	536	99,63	66	100
İÇ MEKÂN EĞİTİM MATERYALLERİ				
49. Bireysel ve grup halinde çalışmalar için gerekli araç-gereç ve materyaller çocuğun oyun ihtiyacını tatmin edecek sayıda olmalıdır	536	99,63	66	100
50. Eğitim materyalleri çocuklar tarafından görülebilir ve ulaşılabilir yükseklikte olmalıdır	535	99,44	66	100
51. Eğitim materyalleri mümkün olduğunca doğal, gerçek veya gerçeğe yakın özelliklerde olmalıdır	538	100	66	100
52. Hizmet verilen ailelerin kültürel değerlerine uyan ve farklılıkları destekleyici farklı kültürlere ait malzeme ve materyaller bulunmalıdır	526	97,77	65	98,48
53. Malzeme ve materyaller yetişkinlere bağımlılığı azaltıcı özellikte olmalıdır.	531	98,7	65	98,48
54. Materyallerin düzenlemesi basitten karmaşığa, somuttan soyuta öğrenmeyi gerçekleştirecek şekilde yapılmalıdır.	535	99,44	66	100
55. Çok sayıda veya parçalı materyallerin açık raf ve kutularda estetik şekilde düzenlemesi yapılmalıdır	530	98,51	66	100
56. Materyaller temiz, eksiksiz ve sağlam şekilde gün boyu çocukların kullanımına hazır tutulmalıdır	538	100	66	100
57. İç mekânda programın dil, matematik, fen ve doğa, günlük yaşam, sanat ve diğer alanlarına ilişkin amaçları destekleyen malzeme ve materyaller olmalıdır (drama oyun araçları, yapı malzemeleri, kum / su oyun malzemeleri, oyun hamuru, boya, kitaplar, resimler).	538	100	66	100
58. İç mekânda motor gelişime yönelik (mekik çekme, tırmanma, içinden, üzerinden, altından geçme, çekme, itme gibi etkinlikler için) araç-gereçler bulunmalıdır.	533	99,07	66	100
59. Bilişim teknolojisi materyalleri (TV, video, bilgisayar, akıllı tahta, vb.) bulunmalıdır.	534	99,26	66	100
60. Engelliliğin gerektirdiği özel teçhizat ve materyaller kurumda hazır bulundurulmalıdır.	536	99,63	65	98,48
DIŞ MEKÂN (AÇIK HAVA OYUN ALANI)				
61.Açık hava oyun alanı, okul binasının kapladığı alanın en az iki katı genişlikte olmalıdır (her çocuk için en az 6-7 m2 lik açık oyun alanı)	534	99,26	65	98,48
62. Açık hava oyun alanı programın hizmet ettiği her yaş grubunun yetenek, ilgi alanları ve ihtiyaçları doğrultusunda düzenlenmelidir.	537	99,81	66	100
63.Açık alan çocukların dışarı çıkışlarını engellemek veya tehlikeleri önlemek amacıyla çitler veya doğal engellerle çevrilmelidir.	536	99,63	66	100
64.Açık alan personelin çocukları görerek ve duyarak gözetleyebileceği şekilde ayarlanmalıdır	538	100	66	100
65.Açık hava oyun alanı çocuğu (düşme, takılma, sivri ve keskin noktalar, aşırı rüzgar ve güneş ışığına karşı) korumalı olmalıdır.	536	99,63	66	100
66.Açık hava oyun alanının zemini doğal (toprak, çim) ve yapay yüzeylerden oluşmalı, zehirsiz bitkiler, çalılar ve ağaçların olduğu doğal bir düzenlemesi olmalıdır	537	99,81	66	100
67.Oyun alanındaki ekipmanlar güvenli (oyuncakta ki çıkıntılı parçaların tehlikeleri sınırlandırılmış, dengeleri sağlanmış ve yükseklik ayarlamaları yapılmış, çocuğun veya giysi parçasının sıkışmayacağı) ve birbirinden en az 2 m. uzaklıkta olacak şekilde düzenlenmelidir	537	99,81	66	100
68. Hayvan bakımı ve bitki yetiştirme için alan düzenlenmesi yapılmalıdır.	521	96,84	65	98,48
69. Dış mekânda engelli ve diğer özel ihtiyaçları olan çocukların program aktivitelerine katılmalarını sağlayan uyarlamalar yapılmalıdır	535	99,44	65	98,48

DIŞ MEKÂN EĞİTİM MATERYALLERİ				
70.Açık hava oyun alanında; manipülatif oyun ve sanat etkinlikleri için malzeme ve materyaller ile koşma, kayma, tırmanma, atlama, denge ve sallanma gibi motor deneyimler için gerekli araç-gereçler bulunmalıdır.	532	98,88	66	100
71. Hayvan bakımı ve bitki yetiştirme için gerekli malzeme ve araç gereçler bulunmalıdır.	521	96,84	65	98,48
72. Açık hava oyun alanlarında düzenli olarak temizliği ve bakımı yapılan, kullanılmadığı zaman üzeri kapalı tutulan bir kum havuzu bulunmalıdır.	525	97,58	66	100
FİZİKSEL ÇEVRE SAĞLIĞI				
73.İnsan tüketimine uygun güvenilir su kaynağı olmalıdır (su kaynağı olarak bir kuyu ya da başka bir özel kaynak kullanıldığı takdirde, yerel sağlık otoritesinden bu suyun insan tüketimi için güvenli olduğu belgesi olmalıdır)	529	98,33	63	95,45
74.Binanın günlük çocuk başına 25 lt.su alacak yeterlilikte su deposu olmalıdır.	526	97,77	63	95,45
75.Yangınla ilgili standartlara uygun (etiketlenmiş, kontrolleri yapılmış) yangın söndürücüler, yangın alarmları gibi gerekli tedbirler alınmalıdır	538	100	66	100
76.Çocuklar tarafından kullanılan tüm odalarda gürültü seviyesinin kontrol edilmesine dair önlemler alınmalıdır	533	99,07	65	98,48
77. Zararlı hayvan, böcekler ve zehirli bitkilerden arındırılmış olmalıdır (Eğer ilaçlama yapılacaksa, bunlar üretici talimatlarına uygun olarak çocukların tesiste bulunmadıkları zaman ve onların cilt teması solunumla ilgili ve diğer engellere maruz kalmayacakları bir şekilde uygulanmalıdır. İstenmeyen bitki zararlılarını kontrol etmek için en az tehlikeli araçlar kullanılmalıdır)	538	100	66	100
78. Binada paratoner olmalıdır.	533	99,07	62	93,94
79.Çocukların kullandıkları tüm odaların oda sıcaklığı (18-20 derece) ve nem seviyesini (% 45-55) korumak için düzenlemeler yapılmalıdır.	537	99,81	66	100
80.Bütün mekânların hijyenik kurallara uygun temizliğinin yapılabilmesi için malzeme ve temizlik ekipmanları bulunmalıdır.	538	100	66	100

Tablo 2, araştırmaya katılanların belirlenen maddelere katılım sayısı ve oranlarını göstermektedir. Araştırmada standart olarak önerilen ifadelerin “**standartta uygunluğu**” ile ilgili tüm katılımcıların görüşlerinin değerlendirildiği bu tabloya göre; önerilen ifadelerin veliler, öğretmenler ve yöneticiler tarafından büyük bir oranda “**standart**” olarak kabul edildiğini söyleyebiliriz. Özellikle; 13.,16.,21.,42.,51.,56.,57.,64.,75.,77. ve 80. maddeleri tüm katılımcılar ortak şekilde %100 oranında standart olarak kabul etmişlerdir. Paydaşların ortak olarak en yüksek oranda **standart** olarak kabul ettikleri bu standartlar, okul öncesi eğitimde fiziksel çevreye ilişkin değerlendirmeler yapılırken eğitimciler tarafından daha fazla dikkate alınabilir. Veli ve öğretmen-yönetici olarak ayrı şekilde ifadelerin standart olarak uygunlukları değerlendirildiğinde ise;

Veli açısından; maddelerin standart olarak uygun görülme oranı % 95-100 arasındadır. Bununla beraber çok az sayıda da olsa kimi katılımcılar, bazı ifadelerin standart için uygun olmadıklarını ifade etmişlerdir. Çok az oranda bir velinin, standart için uygun olmadıklarını ifade ettiği maddeler içinde en yüksek oran % 4 uygunsuzluk oranı ile, “*Bina girişi rüzgarlık, saçak, vb. düzenlenmelerle korunmalı olmalıdır*” maddesidir. Bu durum aynı zamanda çok yüksek oranda (%96) veli sayısının bu maddenin standart olmasını uygun gördükleri anlamına gelmektedir.

Öğretmen/yönetici açısından; katılımcılar % 94-100 arasında değişen oranlarla önerilen ifadelerin standart olması gerektiğini belirtmişlerdir. Bu maddelerin içinde öne çıkan en düşük oran ise öğretmen/yöneticiler tarafından değerlendirilen, % 9 uygunsuzluk oranları ile, “*Yüzme havuzları, seyyar havuzlar, göletler gibi suyun olduğu yerlere girişi engellemek için en az 120 cm. yüksekliğinde çitle çevrilmelidir*” ve “*Uyuyan çocukları birbirinden ayıran sağlam bir bariyer veya 1 m.lik mesafe olmalıdır*” maddeleridir. NAEYC Akreditasyon Performans Kriterleri (2007)’in fiziksel çevreye ilişkin standartları arasında yer alan bu maddeler, güvenlik açısından aslında oldukça önemli olan maddeler olmasına rağmen, düşük oranla da olsa bazı eğitimciler tarafından standart olarak uygun görülmemesi ilginç bir değerlendirmedir. Bunun nedeni; kurumların pek çoğunda hali hazırda yüzme havuzu, seyyar havuz veya göletlerin olmayışı ve çoğu kurumda dinlenme için ayrı özel bir alanın olmamasından dolayı eğitimciler tarafından bu maddeler “standart” olarak değerlendirilmemiş olabilir. Ancak yine de çok yüksek bir oranda (%91) öğretmen/yönetici görüşünün bu maddelerin “standart” olmasını uygun gördüklerini ifade etmektedir.

Hem veliler hem de öğretmenler tarafından tüm maddelerin yüksek oranda uygunluğunun kabul görmesi, standart olarak önerilen ifadelerin, okul öncesinde eğitim ortamlarını değerlendirmeye yönelik bazı ölçeklerde, çalışmalarda ve yönergelerde fiziksel çevrenin kalitesine ilişkin önem atfedilen ifadeler olmasından kaynaklı olduğu düşünülebilir. Uygun görülen maddeler özellikle NAEYC (2007) ile ECERS-R (1998), CPERS (2012) gibi ölçeklerde de yer almaktadır.

Sonuç ve Öneriler

Yapılandırılmış öğretimin ilk aşaması olarak tanımlanabilecek okul öncesi eğitim, toplumsal değişimi ve gelişimi yaratacak bireylerin yetiştirilmesinde üstlendiği ciddi sorumluluğu nedeniyle kaliteli olma zorunluluğunu taşır. Bu alanda kalitenin sağlanabilmesi, kalite standartlarının oluşturulması ve kalite sürecinin geliştirilmesi ile mümkün olabilecektir. Bu çalışmanın amacı doğrultusunda **7 boyut** ve **80 maddede** oluşan fiziksel çevre standartlarının uygunluğunun değerlendirme sonucu olarak; önerilen ifadelerin **velilere göre** uygun görülme oranı % 95-100, **yönetici/öğretmenlere göre** ise % 94-100 arasında olduğu görülmüştür. Bu bize, araştırmada fiziksel çevreye ilişkin önerilen ifadeleri tüm paydaşların (veliler ve yönetici/öğretmenler) **“standart”** olarak kabul ettiklerini göstermektedir.

Bu sonuç ışığında şu önerilerde bulunmak mümkündür:

- Okul öncesi /erken çocukluk eğitiminde standart geliştirme sürecinde standartlar belirlenirken temel referans noktası; belirlenen standartların çocukların gelişimine nasıl katkı sağlayabileceği olmalıdır.
- Okul öncesi eğitimde hem standartların belirlenmesinde hem de sürecin geliştirilmesinde mutlaka paydaş görüşlerinden yararlanılmalıdır.
- Okul öncesi eğitim alanına ilişkin ülkede eğitim standartlarını oluşturan, denetleyen, birimler arası iletişimi gerçekleştiren, kalite sisteminin etkin bir şekilde uygulanmasını sağlayacak bir ulusal birim oluşturulabilir.
- Kurumların standartlara uygunluğunun değerlendirilmesi için ortak yeni bir derecelendirme ve değerlendirme sistemi oluşturulabilir.
- Medya, web siteleri, yerel Milli Eğitim Bakanlığı müdürlükleri, okullar ve toplum önderlerinden faydalanılarak çok yönlü bir yaklaşımla özellikle ülkenin en dezavantajlı bölgelerinde ki okul öncesi eğitim kurumlarının fiziksel çevre şartlarının iyileştirilmesinde ortak bir güç birliği oluşturulabilir.
- Okul öncesi eğitimde 3-6 yaş grubunun eğitimine yönelik fiziksel çevre standartlarının uygunluğunu belirlemeye çalışan öneri niteliğindeki bu çalışma esas alınarak, yine paydaş görüşler bağlamında 3 yaş altı (toddlers ve infant grupları) için fiziksel çevreye yönelik standartları belirleme çalışmaları yapılabilir.
- Araştırmada okul öncesi eğitimde fiziksel çevreye yönelik belirlenen standartların tüm paydaşlar tarafından uygun görülmesi nedeniyle bu standartlar, bundan sonra okul öncesi eğitim kurumlarının fiziksel çevresine yönelik kaliteyi belirlemede ve değerlendirmelerde kullanılabilir.
- Araştırmada ortaya konan fiziksel çevreye ilişkin standartların uygunluğu nitel araştırmalarla da desteklenip genişletilerek, ilgili bilimsel araştırmalarda kullanılabilir.

Kaynakça

AÇEV (Anne Çocuk Eğitim Vakfı). (2002). *Türkiye’de Okul Öncesi Eğitimi: Hizmete Duyulan İhtiyaçların Saptanması ve Çocuğun Dil Yetisi Düzeyinin Değerlendirilmesi Araştırma Raporu*. Web: www.7cokgec.org, Erişim Tarihi: 20.11.2008

Arı, M. ve Bayhan, P. (1999). *Okul Öncesi Dönemde Bilgisayar Destekli Eğitim*. Ankara: Epsilon Yayıncılık.

Ayhan, A. ve Aral, N. (2003). Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Kavram Gelişiminde Bilgisayar Destekli Öğretimin Etkisi. *Journal of Qafqaz University* 2006-17, 9-14.

Biehl, K. (2011). *Türkiye’de Okul Öncesi Eğitimde Kalite Standartları Durum Analiz Raporu*. Okul Öncesi Eğitimi Güçlendirme Projesi.

- Bowman, B.T. (2006). Standards At the Heart of Educational Equity. *Beyond the Journal, Young Children on the Web*. <http://www.naeyc.org/files/yc/file/200609/BowmanBTJ.pdf>, Erişim Tarihi:11.10.2012
- Çakıroğlu Wilbradt, E. (2008). *Okul Öncesi Dönem Montessori Yöntemi İle Kaynaştırma Uygulamaları*, Ankara: Poyraz Ofset.
- Çocuk Yuvası Yönetmeliği. (1999). T.C. Resmi Gazete, Sayı:23576,07.01.1999
- Demiriz, S., Karadağ, A. ve Ulutaş, İ. (2003). *Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Eğitim Ortamı ve Donanım*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Dudek, M. (1996). *Kindergarten Architecture*. USA: Great Britain at The Alden Press, Oxford.
- Durmuşoğlu, M.C. (2008). An Examination of the Opinions of Preschool Teachers About Preschool Learning Settings in Their Schools, *Eurasian Journal of Educational Research*, 32, 39-54.
- Dünya Bankası. (2011). *Türkiye’de Temel Eğitimde Kalite ve Eşitliğin Geliştirilmesi Zorluklar ve Seçenekler Raporu*. Web: <http://siteresources.worldbank.org/>,2013; Erişim Tarihi: 30.06.2013
- Erişen, Y. (2003). Toplam Kalite Sistemini Oluşturmada Temel Aşama: Standartların Belirlenmesi. Web:http://www.tebd.gazi.edu.tr/arsiv/2003_cilt1/sayi_3/285-302.PDF Erişim Tarihi:10.04.2013.
- G. Güven, M. (2009). Evaluation of The Quality of Early Childhood Classrooms in Turkey. *Early Child Development and Care*, 179(4), 437-451.
- Güleş, F. ve Özkan, K. (2013). Animal Love in Children. *Journal of Teaching and Education*,ISSN:2165-6266:2 (1):61-65
- Harms, T., Clifford R. M. ve Cryer D. (1998). *Early Childhood Environment Rating Scala -Revision Edition*. USA: Teachers College Press.
- Kantarcıoğlu, S. (1984). *Anaokulunda Eğitim (2.Basım)*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Kennedy, M.I. (1979). *Building Community Schools: An Analysis of Experiences*. Paris: Imprimeries Réunies de Chambéry.
- Kıldan, O. (2007). Okul Öncesi Eğitim Ortamları. *Kastamonu Eğitim Dergisi, Cilt:15, No:2*, 501-510.
- Kıldan, O. (2010). Okul Öncesi Eğitim Bağlamında: Eğitim Hizmetlerinde Kalite. *Süleyman Demirel Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, c.15*, 111-130.
- MEB (Milli Eğitim Bakanlığı). (2012). *Özel Öğretim Kurumları Standartlar Yönergesi*.
- MEB Özel Öğretim Kurumları Yönetmeliği. (2012). T.C. Resmi Gazete, Sayı:28239, 20.03.2012
- Menzer, M. (2005). *Ary Study Questions School Sound Standard*. Washington: Industry News.
- Moore, G.T. and Sugiyama T. (2007). The Children’s Physical Environment Rating Scale (CPERS): Reliability and Validity for Assessing the Physical Environment of Early Childhood Educational Facilities. *Children, Youth and Environments* 17 (4), 24-53.
- NAEYC (National Association for the Education of Young Children). (2007). *Early Childhood Program Standards and Accreditation Criteria: The Mark of Quality in Early Childhood Education*. Washington: National Association for the Education of Young Children.
- Neufert, E. (1998). *Yapı Tasarımı (30.Baskı)*, İstanbul: Beta Yayınevi.
- Phan, P.L. (2005). Senior Vice President CPG Consultants Pte Ltd, Singapore. PIUERS. (2008). Playground Information to Use with the Environment Rating Scales. Web:<http://www.elcbigbend.org/content/download/903/6585/version/1/file/Playground>, Erişim Tarihi: 07.11.2009.
- Solak, N. (2007). *Adana İl Merkezinde Bulunan Okulöncesi Eğitim Kurumlarında Kalitenin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana.
- TSE 10347. (2001). *Kreş ve Gündüz Bakımevleri-Genel Kurallar Türk Standardı*. Ankara: Türk Standartları Enstitüsü.
- Tuğrul, B.(2005). *Hizmetlerde Kalite 1. Personel ve Fiziki Şartlar, Okulöncesi Eğitimde Kalite: Üniversitelerin Rolü Toplantı Raporu*, A.Ç.E.V., İstanbul.
- Ünüvar, Ü. (2011). *Okul Öncesi Eğitimde Kalitenin Geliştirilmesine İlişkin İdareci, Öğretmen ve Veli Görüşleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya. www.tegm.meb.gov.tr, 2013. Erişim Tarihi: 30.06.2013

Yamamoto, Y. and, Li, J. (2012). What Makes A High-Quality Preschool? Similarities And Differences Between Chinese Immigrant And European American Parents' Views. *Early Childhood Research Quarterly*, Volume 27, Issue 2, 306-315.

Yılmaz, Ş. (2003). *Resmi ve Özel İlköğretim Okullarının Anasınıfı ve Birinci Sınıflar Açısından Fiziksel Ortamlarının İncelenmesi ve Karşılaştırılması*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.